

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۹۸۶۱۰

انزوا طاعت در آیین علم ایران
تألیف: سید محمد علی
انزوا طاعت در آیین علم ایران
تألیف: سید محمد علی

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق بین الملل

۱۳۸۰ / ۸ / ۱۰

موضوع:

ازدواج اتباع بیگانه با ایرانیان

(مطالعه تطبیقی ازدواج اتباع بیگانه با ایرانیان در حقوق موضوعه و فقه اسلام)

نگارش: محمد امامی

استاد راهنما:

دکتر حمیدرضا نیکبخت

استاد مشاور:

دکتر محمدجعفر قنبری جهرمی

استاد داور:

دکتر سید محمد قاری سید فاطمی

تابستان ۱۳۷۹

۳۷۲۲۱

فهرست مطالب

مقدمه	۱
بخش اول: کلیات ادواج اتباع بیگانه با ایرانیان	۱۵
فصل اول: ازدواج	۱۶
مبحث اول: طرح مسأله	۱۶
گفتار اول: اصل، مشتقات، تعریف و معانی لغوی و اصطلاحی ازدواج	۱۷
گفتار دوم: اهمیت ازدواج و فواید آن	۲۰
گفتار سوم: اهداف و مقاصد ازدواج از دیدگاه اسلام	۲۸
مبحث دوم: انواع ازدواج در اسلام	۳۱
گفتار اول: ازدواج دائم و منقطع در حقوق موضوعه ایران	۳۱
گفتار دوم: تفاوت ازدواج منقطع با دائم و احکام و شرائط آنها	۳۲
گفتار سوم: تشریح ازدواج منقطع و اختلاف آراء فقهای فرق اسلامی و ضرورت اجرای ازدواج منقطع در جامعه اسلامی	۳۴
گفتار چهارم: امتیاز ازدواج منقطع نسبت به دائم	۳۷
مبحث سوم: تعدد زوجات	۳۸
گفتار اول: تعدد زوجات و علت تشریح آن در اسلام	۳۸
گفتار دوم: هدف از تعدد زوجات و شرائط و ویژگیهای آن در اسلام	۴۰
فصل دوم: اتباع	۴۲
مبحث اول: طرح مسأله	۴۲
گفتار اول: مفهوم تابعیت از دیدگاه حقوق موضوعه	۴۲

۴۵	گفتار دوم: تابعیت در حقوق موضوعه ایران
۴۷	گفتار سوم: تابعیت از دیدگاه فقه اسلام
۴۹	گفتار چهارم: تاریخچه تابعیت در اسلام
۵۲	گفتار پنجم: انواع تابعیت اسلامی
۵۴	گفتار ششم: تابعیت اسلامی مسلمانان مقیم دارالکفر
۵۶	گفتار هفتم: تابعیت خارجی مسلمان
۵۸	گفتار هشتم: آثار تابعیت دولت اسلامی
۵۹	مبحث دوم: شرایط و اصول حاکم بر تابعیت در حقوق موضوعه
۵۹	گفتار اول: شرایط تحقق تابعیت
۵۹	گفتار دوم: اصول حاکم بر تابعیت
۶۱	مبحث سوم: راههای تحمیل تابعیت دولت بر فرد
۶۱	گفتار اول: سیستم خون
۶۳	گفتار دوم: سیستم خاک
۶۵	گفتار سوم: اصالت سیستم خاک یا خون؟
	مبحث چهارم: تابعیت و رابطه آن با موضوع ازدواج با اتباع بیگانه: ۶۵
۶۵	گفتار اول: آثار ازدواج در تابعیت
۶۷	گفتار دوم: اختلاف تابعیت زن و مرد
۶۹	گفتار سوم: تغییر تابعیت زن بیگانه در اثر ازدواج
۷۰	گفتار چهارم: تابعیت مضاعف و ازدواج با بیگانگان
۷۰	گفتار پنجم: تغییر تابعیت در اثر ازدواج با بیگانگان در حقوق موضوعه ایران
۷۵	فصل سوم: بیگانه
۷۵	مبحث اول: طرح مسأله
۷۵	گفتار اول: مفهوم بیگانه در حقوق موضوعه
۷۷	گفتار دوم: انواع بیگانگان

۸۱	مبحث دوم: حقوق بیگانگان
۸۱	گفتار اول: حداقل حقوق بیگانگان
۸۲	گفتار دوم: حقوق اتباع بیگانه در حقوق موضوعه ایران
۸۳	مبحث سوم: مطالعه تطبیقی مفهوم بیگانه در فقه اسلام و حقوق موضوعه
۸۷	گفتار اول: تقسیم بیگانگان در حقوق اسلام
۸۹	گفتار دوم: انواع بیگانه در حقوق اسلام
۹۳	گفتار سوم: بیگانگان (اهل ذمه) از دیدگاه امام خمینی (ره)
۹۴	مبحث چهارم: اصل امان برای اتباع بیگانه در فقه اسلام
۹۴	گفتار اول: مفهوم امان یا زنهار
۹۵	گفتار دوم: انواع امان و شرایط آن
۹۷	گفتار سوم: مفهوم استجاره در اسلام
۹۸	گفتار چهارم: حقوق و آزادیهای بیگانگان در فقه اسلام (امتیازات امان)
۹۹	گفتار پنجم: وظایف و تکالیف بیگانگان در فقه اسلام (شرایط امان)
۹۹	گفتار ششم: اختتام امان
۱۰۱	مبحث پنجم: حقوق پناهندگی در جمهوری اسلامی ایران
۱۰۲	گفتار اول: پذیرش و اعطای پناهندگی
۱۰۳	دوم: حقوق و تعهدات پناهندگان
۱۰۴	بخش دوم: مسائل کلی و خاص مرتبط با ازدواج با اتباع بیگانه
۱۰۵	فصل اول: تعارض قوانین و احاله
۱۰۵	مبحث اول: مسأله تعارض قوانین و رابطه آن با موضوع ازدواج با اتباع بیگانه
۱۰۷	گفتار اول: مقایسه تعارض قوانین در حقوق بین الملل خصوصی با تعارض در فقه اسلامی
۱۰۸	گفتار دوم: تعارض قوانین چگونه بوجود می آید؟
۱۰۹	گفتار سوم: سابقه تاریخی تعارض قوانین
۱۱۱	گفتار چهارم: قوانین متعارض و تعارض پذیر

- گفتار پنجم: عوامل پیدایش تعارض قوانین ۱۱۲
- مبحث دوم: مسأله احاله و رابطه آن با موضوع ازدواج با اتباع بیگانه ۱۱۳
- گفتار اول: انواع احاله ۱۱۵
- گفتار دوم: مسأله احاله در برخی از کشورها ۱۱۵
- گفتار سوم: بررسی مسأله احاله ۱۱۶
- گفتار چهارم: مسأله احاله در حقوق موضوعه ایران ۱۱۷
- گفتار پنجم: اصالت و اولویت احاله درجه اول ۱۲۰
- فصل دوم: موانع اجرای قانون خارجی صلاحیتدار ۱۲۱**
- مبحث اول: مسأله نظم عمومی و رابطه آن با موضوع ازدواج با اتباع بیگانه ۱۲۲
- گفتار اول: مفهوم نظم عمومی ۱۲۲
- گفتار دوم: بررسی مسأله نظم عمومی در حقوق موضوعه ایران ۱۲۵
- مبحث دوم: تقلب نسبت به قانون و رابطه آن با موضوع ازدواج با اتباع بیگانه ۱۲۸
- گفتار اول: مفهوم تقلب نسبت به قانون ۱۲۹
- گفتار دوم: تقلب نسبت به قانون و تغییر متقلبان به تابعیت ۱۳۱
- مبحث سوم: قواعد آمره و رابطه آن با موضوع ازدواج با اتباع بیگانه ۱۳۲
- گفتار اول: مفهوم و دایره شمول قاعده آمره و اختلاف آراء راجع به آن ۱۳۴
- گفتار دوم: اخلاق حسنه از مصادیق قواعد آمره یا نظم عمومی ۱۳۶
- فصل سوم: مسائل خاص مرتبط با موضوع ازدواج با اتباع بیگانه در حقوق موضوعه ایران ۱۳۸**
- مبحث اول: ازدواج زن ایرانی با تبعه بیگانه ۱۳۹
- گفتار اول: ازدواج زن ایرانی با تبعه بیگانه در داخل ایران ۱۴۰
- بند اول: آئین نامه ازدواج زنان ایرانی با اتباع بیگانه (پروانه زناشویی) ۱۴۱
- بند دوم: پیشینه تاریخی آیین نامه ازدواج زنان ایرانی با اتباع بیگانه ۱۴۶
- بند سوم: روند اجرایی ازدواج زنان ایرانی با اتباع بیگانه ۱۴۷

- بند چهارم: مرجع صدور پروانه زناشویی و نحوه صدور آن ۱۵۳
- بند پنجم: تشریفات ثبت ازدواج زنان ایرانی با اتباع بیگانه ۱۵۴
- بند ششم: ازدواجهای غیررسمی (شرعی) و علل و عوامل آن ۱۵۶
- بند هفتم: ازدواجهای غیررسمی (شرعی) ازدیدگاه فقه اسلام و حقوق موضوعه ایران ۱۵۸
- گفتار دوم: ازدواج زن ایرانی با تبعه بیگانه در خارج از ایران ۱۶۲
- مبحث دوم: ازدواج مرد ایرانی با تبعه بیگانه ۱۶۶
- گفتار اول: ازدواج مرد ایرانی با تبعه بیگانه در داخل ایران ۱۶۷
- گفتار دوم: ازدواج مرد ایرانی با تبعه بیگانه در خارج از ایران ۱۶۹
- مبحث سوم: منع ازدواج نظامیان و کارمندان وزارت امور خارجه با اتباع بیگانه ۱۷۱
- گفتار اول: ازدواج کارمندان وزارت امور خارجه با اتباع بیگانه ۱۷۱
- گفتار دوم: ازدواج افراد نظامی و ارتشی ایران با زن تبعه بیگانه ۱۷۳
- مبحث چهارم: آثار و تبعات ازدواج زنان ایرانی با اتباع بیگانه ۱۷۴
- گفتار اول: آثار و تبعات ازدواج زنان ایرانی با اتباع بیگانه بطور عام ۱۷۴
- گفتار دوم: آثار و تبعات ازدواج زنان ایرانی با اتباع افغانستان بطور خاص ۱۷۹
- گفتار سوم: کمیسیون سه جانبه ایران، افغانستان و سازمان ملل متحد راجع به آثار و تبعات ازدواج زنان ایرانی با اتباع افغانستان ۱۸۰
- گفتار چهارم: نکات و تذکراتی راجع به ازدواج زنان ایرانی با اتباع افغانستان ۱۸۵
- نتیجه گیری ۱۸۷
- کتابشناسی (منابع و مأخذ) ۱۹۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«و من آیاته ان خلق لكم من انفسكم ازواجاً لتسكنوا اليها و

جعل بينكم مودة و رحمة ان في ذلك لآيات لقوم يتفكرون»

(سوره روم، آیه ۲۱)

«ما بنی فی الاسلام بناء احب الی الله من التزوج»

(وسایل الشیعه، ج ۱۴، باب نکاح)

«ما من شی احب الی الله من بیت یعمر بالنکاح»

(وسایل الشیعه ج ۱۶، باب نکاح)

مقدمه:

اصطلاح حقوق بین الملل خصوصی که به فرانسه *Droit international prive* و به انگلیسی *Private international law* گفته می شود، نخستین بار در سال ۱۳۸۳ بوسیله یک حقوقدان آمریکائی بنام *story* بکار رفت و چند سال بعد بوسیله فولیکس *polix* وارد فرانسه گردید.

این دانشمند در سال ۱۸۴۳ کتابی تحت عنوان «کتاب حقوق بین الملل خصوصی» منتشر کرد و پس از آن این اصطلاح در فرانسه معمول و رایج گردید. امروز اصطلاح حقوق بین الملل خصوصی در کلیه کشورهای اروپای بزرگ رایج و پایدار شده است. در انگلستان روز به روز استعمال آن بجای اصطلاح قدیمی تعارض قوانین *conflict of law* گسترش بیشتری می یابد.

لیکن در ایالات متحده آمریکا بکار بردن اصطلاح حقوق بین الملل خصوصی نادر، و استعمال «تعارض قوانین» متداول است. «در ایران حقوق بین الملل خصوصی رشته ای نسبتاً جدید و تازه است که در فقه اسلامی و حقوق سنتی ما سابقه نداشته و از این رو هنوز به مرحله کمال نرسده و

چنانکه باید، شناخته نشده است. با اینکه استادان این رشته، بویژه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی کارها و خدمات ارزشمندی در این زمینه بزبان فارسی ارائه و انتشار داده‌اند، بنظر می‌رسد که هنوز بسیاری از مباحث حقوق بین‌الملل خصوصی برای حقوقدانان ایران ناشناخته است و ادبیات حقوقی ما در این رشته و فن، برخلاف پاره‌ای رشته‌ها که بر پایه فقه سنتی قرار دارد، از غنای کافی و وافی برخوردار نیست و نیاز به کار و تلاش و همت بیشتر در این زمینه محسوس است»^(۱) لذا با توجه به اهمیت دانستن حقوق بین‌الملل خصوصی و لزوم تعلیم و آموزش آن در محافل علمی و دانشگاهی ایران لازم به یادآوری است که در جهان معاصر برای هیچ ملتی میسر نیست که در چهاردیواری سرزمین کشور خود محصور بماند زیرا در هیچ دوره‌ای از ادوار روابط بین کشورها و اتباع آنها به این اندازه توسعه و گسترش نیافته است.

مبادلات بازرگانی، جابه‌جا شدن افراد از کشوری به کشور دیگر، ازدواجهای بین‌المللی (که موضوع تحقیق رساله حاضر می‌باشد) مسائل بین‌المللی بیشماری را مطرح می‌سازد که برای حل آنها باید از اصول و قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی و فن تطبیق و مقایسه استفاده شود زیرا در هر موردی که بین قوانین چندکشور تعارض پیدا می‌شود باید بین قوانین مزبور نوعی تلفیق و هماهنگی ایجاد کرد تا معلوم شود که هر قانونی تا چه حدودی باید بموقع به اجرا درآید.

در دنیای امروز ملتها نمی‌توانند به تنهایی و جدا از یکدیگر زندگی کنند و دروازه‌های خود را به روی هم ببندند، روابط بین‌المللی روز به روز توسعه می‌یابد و این توسعه مشکلاتی در زندگی بین‌المللی بیار می‌آورد. عوامل مختلف از قبیل حس کنجکاوی، رفع احتیاجات، میل به تغییر عادات و شرایط زندگی با استفاده از تمدنهای دیگر، احساسات بشر دوستی، توسعه روابط و مبادلات بین‌المللی را ایجاب می‌نماید.

در زندگی بین‌المللی دو نوع روابط را می‌توان مورد مطالعه قرار داد. روابط بین دولتها و روابط بین افراد، رابط بین دولتها، موضوع حقوق بین‌الملل عمومی و روابط بین افراد در زندگی بین‌المللی موضوع حقوق بین‌الملل خصوصی است.

در واقع روابط افراد در زندگی بین‌المللی مثلاً روابط خصوصی افرادی که دارای تابعیتهای

۱- صفایی، دکتر سید حسین، مباحثی از حقوق بین‌الملل خصوصی، نشر میزان، چاپ اول، تابستان ۷۴

مختلف هستند، مسائل خاصی را مطرح و مقررات خاصی ایجاب می‌نماید، این گونه مسائل به علت داشتن جنبه بین‌المللی نمی‌تواند همیشه بوسیله مقررات حقوقی داخلی حل و فصل کرد مثلاً ازدواج بین یک ایرانی و یک فرانسوی یا انعقاد قرارداد بین یک تاجر ایرانی و یک تاجر انگلیسی این مسأله را مطرح می‌سازد که مقررات کدام کشور در مورد شرایط این قرارداد لازم الاجرا است، حقوق بین‌الملل خصوصی این گونه مسائل را مورد مطالعه قرار می‌دهد.

بنابراین می‌توان گفت حقوق بین‌الملل خصوصی مجموع قواعدی است که به روابط افراد در زندگی بین‌المللی حکومت می‌نماید، یا حقوق بین‌الملل خصوصی حاکم بر آن دسته از روابط خصوصی است که یک عامل خارجی *Facteur dextraneite* در آن دخالت داشته باشد. عبارت دیگر هرگاه یک عمل یا واقعه حقوقی بستگی به یک کشور بیگانه داشته باشد، حقوق بین‌الملل خصوصی بر آن حکومت خواهد کرد. و گاهی هم چند عنصر خارجی در یک مسأله مربوط به حقوق بین‌الملل خصوصی دخالت می‌کند و موجب پیچیدگی آن می‌گردد.

دواین والری *Doyen Valery* برای این تعدد و پیچیدگی، مالبران *Malibran* را بعنوان مثال ذکر می‌کند که در پاریس از پدر و مادر اسپانیایی بدنیا آمد و بار اول با یک زن فرانسوی در اورلئان جدید *Niouvelle _ orleans* و بار دوم با یک زن بلژیکی در فرانسه ازدواج کرد، در منچستر درگذشت و در بلژیک به خاک سپرده شد. ملاحظه می‌شود که فرضاً ترکیب چنین کسی بین وراثت مطرح شود چندین کشور در آن ذینفع خواهند بود و حل مسأله با حقوق بین‌الملل خصوصی خواهد بود.

پس حقوق بین‌الملل خصوصی رشته‌ای است که وضع افراد را در زندگی بین‌المللی مشخص می‌کند یعنی در این رشته از روابط افراد در زندگی بین‌المللی صحبت می‌شود.

یکی از فوائد عملی حقوق بین‌الملل مربوط به اشخاص و افراد در زندگی بین‌المللی است از قبیل عزیمت اشخاص از کشوری به کشور دیگر و اقامت در کشور دیگر، جابه‌جا شدن افراد، مهاجرت، توریست و ازدواج بین‌المللی، ازدواج با اتباع بیگانه و.... می‌باشد.

موضوع رساله حاضر تحقیقی است راجع به یکی از مهمترین مباحث حقوق بین‌الملل خصوصی که با زندگی افراد در صحنه بین‌المللی مرتبط است.

مسأله ازدواج با اتباع بیگانه یکی از مباحث عمده مربوط به حقوق بین‌الملل خصوصی است که در زندگی بین‌المللی برای افراد و اشخاص رخ میدهد و موضوع رساله حاضر که «ازدواج ایرانیان با اتباع بیگانه» است مورد تحقیق و بررسی واقع شده. لذا با توجه به مباحث فوق، ازدواج عقدی است فراتر از یک تأسیس حقوقی صرف، بنابراین نباید آن را فقط در قالبهای خشک حقوقی ملاحظه کرد. ازدواج یک تأسیس حقوقی است که تعارض قوانین، اختلاف تابعیتها، اختلاف مذاهب و ادیان و نژاد و اقوام، هیچ کدام نمی‌تواند مانع ایجاد و تأسیس آن گردد به همین دلیل است که گاه افراد و اشخاص تابعیت، اقامتگاه، و حتی شغل و مذهب و آیین و دین خود را برای نیل به آن تغییر میدهند. با توجه به موضوع رساله ازدواجها دو قسم‌اند یا داخلی‌اند یا بین‌المللی. ازدواج بین‌المللی آن است که یک عنصر خارجی در آن دخالت دارد، خود ازدواجهای بین‌المللی هم دو قسم هستند یا ساده‌اند یا مختلط.

ازدواج ساده یعنی ازدواج زن و مردی که تابع یک دولت هستند مثلاً ازدواج زن و مرد ایرانی در خارج و یا ازدواج زن و مرد خارجی در ایران، در ازدواجهای ساده تابعیت زوجین چه قبل و چه بعد از ازدواج یکی است.

اما ازدواج مختلط ازدواجی است که بین زن و مردی که هر کدام تابعیت جداگانه‌ای دارند صورت می‌گیرد و غالباً در ازدواجهای بین‌المللی از نوع مختلط برای زن تغییر تابعیت پیش می‌آید یعنی یکی شدن تابعیت زوجین در اثر تغییر تابعیت زن به تابعیت مرد، یعنی طریقه وحدت. «این که چرا دولتها طریقه وحدت را ترجیح می‌دهند به دو دلیل است اولاً ازدواج یک تأسیس حقوقی است که اخلاق در آن مهمتر از حقوق است و تأسیسی است که همکاری زوجین در آن خیلی مهم است و اخلاق رکنی از آن است.

چه ازدواج رابطه انسانی و عاطفی ایجاد می‌کند و مانند بیع و..... نیست برای همین نمی‌تواند تابع دو قانون مختلف باشد. ثانیاً دو تابعیت بودن در ازدواج یعنی یکی تابعیت مرد و دیگری تابعیت کشور زن، باعث اشکال عملی و فنی می‌شود. شاید زوجین اختلاف پیدا کردند که منجر به جدایی شود پس رابطه مالی زوجین و طلاق و.... تحت کدام قانون اعمال می‌شوند. اگر بگوئیم قانون ملی هر کدام از زوجین که اختلاف و تناقض پیش می‌آید، پس برای همین است که اکثر کشورها وجود دو

تابعیت مختلف را برای برقراری ازدواج و شرایط و موانع آن بلاشکال می‌دانند ولی اکثراً قائلند به این که پس از برقراری ازدواج باید طریقه وحدت تابعیت زوجین حاکم باشد. لذا تغییر تابعیت زن در اثر ازدواج با مرد بیگانه یک تأسیس حقوقی مستقل است.

در مقررات حقوق موضوعه ایران نیز برای این مسئله قانونگذار دو راه حل اختیار کرده است بدین معنا که: ما چه بگوئیم ازدواج زن خارجی با مرد ایرانی، چه ازدواج زن ایرانی با مرد خارجی هر دو ازدواجهای مختلط‌اند ولی قانون ایران دو راه حل جداگانه برای اینها اختیار کرده است یعنی برای ازدواج زن خارجی با مرد ایرانی راه وحدت را پیش گرفته ولی در مورد ازدواج مرد خارجی با زن ایرانی راه حل استقلال نسبی را در نظر گرفته است در مورد راه حل اول بند ۶ ماده ۹۷۶ ق.م. (۱) و برای راه حل دوم ماده ۹۸۷ ق.م. (۲) تصریح دارند.

در مورد استقلال باید گفت استقلال بر دو نوع است: مطلق: یعنی بعضی کشورها می‌گویند اگر زنی از اتباعمان با مرد خارجی ازدواج کند زن به تابعیت خود باقی می‌ماند در اینجا این کشورها کاری به کشورهای دیگر ندارند و تالی فاسد این رفتار هم تابعیت مضاعف است.

اما استقلال نسبی آن است که قانون می‌گوید اگر تابعیت شوهر به زن تحمیل شد زن تبعه آن کشور می‌شود ولی اگر تابعیت شوهر تحمیل نشود زن تبعه کشور خود باقی می‌ماند (۳) بنابراین هر کشوری در ارتباط با موضوع ازدواج اتباع خود با بیگانگان مقررات خاص خود را دارد.

۱- ماده ۹۷۶ ق.م. ۶- هر زن تبعه خارجی که شوهر ایرانی اختیار کند.

۲- ماده ۹۸۷ ق.م. زن ایرانی که با تبعه خارجه مزاجت می‌نماید به تابعیت ایرانی خود باقی خواهد ماند مگر اینکه مطابق قانون مملکت زوج تابعیت شوهر بواسطه وقوع عقد ازدواج به زوجه تحمیل شود ولی در هر صورت بعد از وفات شوهر و یا تفریق به صرف تقدیم درخواست به وزارت امور خارجه به انضمام ورقه تصدیق فوت شوهر و یا سند تفریق، تابعیت اصلیه زن با جمیع حقوق و امتیازات راجعه به آن مجدداً به او تعلق خواهد گرفت.

تبصره ۱: هرگاه قانون تابعیت مملکت زوج زن را بین حفظ تابعیت اصلی و تابعیت زوج مخیر بگذارد در این مورد زن ایرانی که بخواهد تابعیت مملکت زوج را دارا شود و علل موجهی هم برای تقاضای خود در دست داشته باشد، بشرط تقدیم تقاضانامه کتبی به وزارت امور خارجه ممکن است با تقاضای او موافقت گردد.

۳- الماسی، دکتر نجاد علی، جزوه درسی ح، ب، خ، مجتمع آموزش عالی قم.

وظیفه پاسداری و صیانت مرز مصلحت اجتماع و مملکت در دست دولتهاست قوانین هر کشوری نیز ارزش و قداستی دارند که جهت حفظ نظم و امنیت اجتماع وضع شده‌اند، اگر قوانین و مقررات یک کشور با کشور دیگری متناقض باشد هر کشوری مسئولیت حفظ و اجرا قانون خویش را بعهده دارد. گاهی نیز جامعه بین‌المللی که مجموعه‌ای است مرکب از تک تک کشورهای جهان با قوانین متغایر، ضرورت اتحاد و همگونی و حل تعارضات را به صلاح آن جامعه میداند و انعقاد قراردادهای بین‌المللی و کنوانسیونهای عمومی می‌کند.

همان طور که کشورها این هم سوئی و همگونی و حل تعارضات را اجتناب‌ناپذیر دانسته و هریک مقررات خاصی را برای حل این تعارضات وضع و مقرر کرده‌اند ازدواج افرادی که دارای تابعیتهای متعدّد هستند مشکلاتی از این قبیل را در بردارد و کشورها نیز با توجه به فرهنگ، آداب و رسوم و آیین‌هایی که دارند قواعدی مخصوص به خود دارند، محاکم هر کشوری نیز موظف به اجرای قوانین کشور متبوع خود هستند مگر اینکه قواعد حل تعارض کشور محل استقرار محکمه اجازه اجرای قواعد و قوانین غیر را تجویز کند.

امروزه کشور ما نیز یکی از کشورهایی است که مواجه با چنین مسائلی است چرا که تعداد بی‌شماری از بیگانگان و اتباع خارجی در کشور ما زندگی می‌کنند و گروهی از آنها اقدام به ازدواج با ایرانیان کرده و برعکس نیز خیل کثیری از ایرانیان مقیم خارج، در خارج از کشور یا داخل با اتباع بیگانه ازدواج می‌کنند. بیشتر این ازدواجها که بصورت قانونی و براساس مقررات صورت گرفته باشد توسط مراجع قانونی کشور برسمیت شناخته می‌شوند اما در خارج از کشور یا لاقلاً از نظر کشور متبوع بیگانه فاقد اعتبار است و شماری نیز برعکس در سایر کشورها رسمی و در ایران فاقد رسمیت می‌باشند.

در حال حاضر موضوع ازدواج اتباع بیگانه با ایرانیان یکی از مسائل فنی و پیچیده حقوق بین‌الملل خصوصی است، کشور ما نیز مخصوصاً بدلیل وضعیت جغرافیایی و سیاسی آن و موقعیت انقلابی و اسلامی آن بالاخص در دو دهه اخیر و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در معرض آثار و عواقب و عوارض آن قرار گرفته است. حضور میلیونها تبعه خارجی در ایران خصوصاً از کشورهای همسایه و بالاخص افغانی در اثر مهاجرت و پناهندگی از یک طرف و مهاجرت خیل

کثیری از ایرانیان به خارج کشور از طرف دیگر باعث شده که موضوع ازدواج ایرانیان با اتباع بیگانه به یکی از مسائل متبلا به و مهم اجتماعی تبدیل شود و تحقیق حاضر نیز در همین زمینه و در جهت آشنائی با مسائل مرتبط با همین موضوع تهیه شده است.

امروزه کشور ما مواجه با ازدواج‌های است که نمی‌تواند آنها را ابطال کند و نه اعلام اعتبار آنها را فعلاً به صلاح و مصلحت جامعه خویش میدانند. لاجرم مراجع ذیربط ترجیح می‌دهند که در این امر سکوت کنند و نظاره‌گر وقایع ایجاد شده هستند و هنوز مسئولین ذیربط دقیقاً نمی‌دانند که باید جانب کدام سمت و سو را بگیرند، یکسو قوانین و مقررات و قانونمندی است و از سوی دیگر نظم عمومی و اخلاق حسنه در کنار اغماض و چشم‌پوشی نسبت به قانون.

در رساله حاضر که در دویخس تهیه شده است، قوانین و مقررات اعم از قانون، تصویب نامه‌ها و آئین‌نامه‌ها و... مورد بررسی قرار گرفته و مسائل علمی مربوط به موضوع نیز در کنار آنها مورد بررسی قرار گرفته و تلاش شده گوشه‌ای از ابعاد حقوقی و اجتماعی این مسئله مهم جامعه روشن شود. و از سوی دیگر با توجه به این که موضوع رساله حاضر یک موضوع عام است، مسأله ازدواج اتباع ایران با بیگانگان را بطور عام مورد بحث و تحلیل قرار می‌دهد چه تحقیقات و مطالعاتی که تا کنون در رابطه با موضوع رساله صورت گرفته بیشتر مربوط به سلسله مباحث و مقررات و قوانین حقوق موضوعه بوده و متعرض حقوق سنتی و فقه اسلام نشده لذا در تحقیق حاضر تقریباً تلاش شده یک مطالعه تطبیقی صورت بگیرد بطوریکه موضوع ازدواج اتباع ایران با بیگانگان از دیدگاه حقوق موضوعه و قوانین مدون داخلی و خارجی و هم از دیدگاه حقوق سنتی و فقه اسلامی مورد بررسی قرار گرفته و تا آنجا که در حوصله و وسع موضوع حاضر بوده و امکان داشته مقررات و قوانین هر دو نظام حقوق موضوعه و سنتی (فقه اسلام) مورد ملاحظه قرار گرفته و تقریباً یک مطالعه تطبیقی بین نظام حقوقی اسلام و حقوق موضوعه در ارتباط با موضوع صورت گرفته چه فقه و حقوق تطبیقی، یکی از رشته‌های مطالعاتی است که در پیشرفت و تکامل نظام‌های حقوقی ملل و نحل تأثیر چشمگیری دارد، چون با این سلسله مطالعات، مزایای و نقایص نظام‌های حقوقی متعدّد مورد توجه و مذاقه قرار می‌گیرد و در نتیجه حقوقدانان هر کشور می‌توانند در جریان امر قانونگذاری، اصلاحات لازم را در حقوق کشورها بوجود آورند، ضمن این که این سری مطالعات و

تحقیقات کشورها را در عرصه بین‌المللی و صحنه روابط بین‌المللی هر چه بهتر و بیشتر یاری می‌دهد و راه‌های تعارض قوانین بین کشورها را آسان‌تر و سهل‌تر می‌سازد.

مطالعه تطبیقی فقه و نظام حقوقی اسلام با نظامهای متعدد دیگر گذشته از مزایای فوق، فوائد گسترده دیگری نیز با خود دارد. چون تردیدی نیست که آیین الهی اسلام در جزیره‌العرب به ظهور پیوست و مخاطبان آن ابتدا ملت عرب بودند.

مردمی بودند که به طور قطع از نظر حقوقی و ارزشهای اجتماعی از آداب و رسوم کشورهای متمدن مجاور خویش مثل ایران و روم و حبشه و... متأثر بوده‌اند و نظام حقوقی و فقهی اسلام نیز که بیشترین اصول و قواعد آن امضائی و مؤید سیره عقلاء در این منطقه و ناحیه بوده است به طور قهری متأثر از نظامهای حقوقی کشورهای مجاور بوده است.

لذا با توجه به نکات یاد شده بدون تردید مطالعه و مقایسه تطبیقی فقه و حقوق اسلام با نظامهای حقوقی دیگر گذشته از امتیازات مذکور، در رفع ابهامات احتمالی در قوانین اسلام نیز می‌تواند تأثیر زیادی داشته باشد، چه اینکه شریعت مقدس اسلام بتصریح قرآن کریم و صراحت نصوص متعدّد قرآنی و حدیثی، ناظر به همه شرایع و حاکم بر تمامی نظامهای حقوقی مدون است البته لازم به ذکر است که شریعت مقدس اسلام، نظام حقوقی خویش را به صورت تلفیقی از عرف مردم منطقه و نظامهای حقوقی کشورهای همسایه و شرایع و ادیان پیش از خود اقتباس نکرده، چه اینکه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله شریعت اسلام ناب را از طریق وحی الهی تلقی نموده و لذا تردیدی در استقلال نظام حقوقی اسلام از همه نظامهای حقوقی الهی و غیر الهی کشورهای همسایه و مجاور و ادیان و اقوام سابق نیست، گرچه مردم جزیره‌العرب از جهات متعددی خصوصاً در عصر ظهور اسلام تحت تأثیر تمدنهای دیگر قرار داشته‌اند، بالطبع هر نظام حقوقی - اعم از الهی و غیر الهی - موقعی می‌تواند در میان مردم با استقبال رو به رو شود که از نحوه تفکر آن ملت بیگانه نبوده و قابل تحمل و هضم باشد، وگرنه در حسن استقبال مردم و اقبال عمومی و عام مردم آن مواجه با مشکلات و مسائلی خواهد شد و از طرفی مسأله سهله و سمحه بودن آیین مقدس اسلام نیز مقتضی هماهنگی و همراهی بیشتر و بهتر با اوضاع و احوال شرایع و مقتضیات حاکم بر جامعه و اجتماع می‌باشد. لذا به همین جهت است که بیشتر احکام اسلام امضائی است، نه تأسیسی، یعنی شارع مقدس اسلام در هر جایی که